

2023-09-07

Plan- och byggnadsnämnden
Uppsala kommun

Yttrande över Samrådsredogörelse Detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik delsträcka A–C (PBN 2019-002806)

1. Inledning

Sveriges lantbruksuniversitet ("SLU"), tillsammans med Akademiska Hus, ingick i början av 2020 ett intentionsavtal med Uppsala kommun ("Intentionsavtalet"). Intensionsavtalet tillkom i syfte att

- utpeka mark ägd av SLU att överföras till Uppsala kommun,
- redogöra för planerna för en stadsutveckling inom området Ultuna samt
- utforma riktlinjerna för hur parterna tillsammans skulle verka för ett nytt kollektivtrafiksystem inom campusområdet Ultuna utformat på ett sätt som inte skulle äventyra SLU:s verksamheter inom campusområdet.

För SLU var naturligtvis den sista delen av yttersta vikt för SLU:s verksamhet. I punkt 2.2 i Intensionsavtalet anges således att säkerställandet av SLU:s verksamhet ska hanteras under den kommande detaljplaneprocessen. SLU har fullföljt sin del i Intensionsavtalet men anser sig inte ha fått det gehör man kunde förvänta sig från kommunen under detaljplaneprocessen på sätt som angivits i Intensionsavtalet. De tekniska utredningar som vidtagits på uppdrag av Uppsala kommun, för att klargöra rådande förhållanden och säkerställa SLU:s fortsatta verksamhet, har i vissa delar varit av bristfällig karaktär. Uppsala kommun har därför i ett mycket sent skede i detaljplaneprocessen låtit upphandla nya tekniska utredningar som ska fastställa rådande buller, vibration och elektromagnetiska förhållanden inom campusområde. Det utredningsarbete som nu har påbörjats är dock i

sin linda och det finns inget färdigställt material som kan ligga till stöd för detta samrådsyttrande. Då flertalet av de synpunkter som SLU framfört under samrådstiden inte beaktats än mindre hanterats på sätt som parterna var överens om i Intentionsavtalet blir SLU:s yttrande över samrådsredogörelsen även en upprepning av vad som framförts under själva samrådstiden.

Det ska noteras att kommunen inlett förhandlingar med SLU kring hur frågor gällande SLU:s verksamhet ska hanteras med stöd av vad som angivits i Intentionsavtalet. SLU ser positivt på att dessa förhandlingar inletts om än i ett sent skede. Då kommunens arbete med att ta fram bättre underlag för rådande situation kopplat till hur SLU:s verksamhet ska säkerställas just påbörjats finns en påtaglig risk att de nu inledda avtalsförhandlingar inte hunnit fram till ett undertecknat dokument vid den tidpunkt Uppsala kommun har för avsikt att anta den detaljplan som är under framtagande.

SLU:s yttrande över samrådsredogörelsen måste således utifrån ovan kort beskrivna förhållande anpassas till en fortsatt process för det fall den slutliga detaljplanen för antagande, eller det avtal som förhandlas mellan parterna, inte avspeglar vad som angivits i Intentionsavtalet.

2. SLU:s verksamhet

SLU:s verksamhet inom Campus Ultuna består av forskning, utbildning, miljöanalys samt djursjukvården vid universitetsdjursjukhuset. Verksamheten är mycket högt rankad och bedrivs i absolut världsklass. SLU rankas som det tredje bästa lantbruksuniversitetet i världen. Inom verksamheten använder man sig av instrument och utrustning samt djur som är ytterst känsliga för buller, elektromagnetiska fält, vibrationer och andra utifrån påverkande faktorer.

Vissa forskningsprojekt inom SLU har forskningsdata som oavbrutet sträcker sig mycket långt bakåt i tiden. Ett avbrott i ett sådan projekt innebär att forskningen och dess data kan bli oanvändbara för fortsatta studier. En del av forskningen inkluderar även forskning på levande djur som kan påverkas negativt av såväl buller som vibrationer. Ett försöksdjur som blir stressat av omgivningen påverkar försökets mätvärden på samma sätt som när ett instruments mätvärden påverkas av elektromagnetism eller vibrationer.

Vid universitetsdjursjukhuset bedrivs avancerad djursjukvård med forskning och undervisning som använder utrustning som är av högsta nivå i fråga om teknik och utveckling. Förutom att utrustningen är känslig för de störningsfaktorer som angivits ovan är även djur som är inne för sjukhusvård mycket känsliga för störningar i form av höga ljud eller vibrationer. Verksamheten vid universitetsdjursjukhuset är dessutom beroende av god framkomlighet dygnet runt för inkommande patienter samt annan trafik som hanterar foder och gödsel.

Ultuna campus stadsnära placering skapar ett starkt kluster tillsammans med Uppsala universitet och life-scienceföretag i regionen på ett sätt som inte finns någon annanstans i Sverige. Med ett ökat samhällsfokus på OneHealth, komparativ medicin, livsmedelsförsörjning och hållbarhetsfrågor har SLU därför en helt unik position inom regionen. Det är även av den anledningen väldigt viktigt att placering och utförande av den nya kollektivtrafiklösningen sker på sådant sätt att den inte negativt påverkar SLU:s verksamhet och möjligheten att utveckla denna inom befintliga byggnader.

Verksamheten inom SLU är grupperad i olika tematiska kluster.

Biocentrum

Institutionerna i Biocentrum forskar och utbildar inom ämnen som spänner från kemi och molekylärbiologi till livsmedelsvetenskap, växtbiologi, mikrobiologi och växtpatologi. Verksamheten är labbintensiv och inkluderar flera avancerade instrument som är känsliga för både vibrationer och elektromagnetiska fält. Bland dessa kan nämnas NMR, svepelektronmikroskop och atomic force-mikroskop.

Ekologikum

Institutionerna i Ekologikum forskar och utbildar inom området ekologi och växtodlingsvetenskap. En del av den forskning som bedrivs är helt nydanande och rör t.ex. insekter och signalsystem mellan växter och bedöms mycket känslig för vibrationer, men potentiellt även buller.

Mark-vatten-miljöcentrum

Institutionerna i mark-vatten-miljöcentrum forskar och utbildar inom ämnena mark, vatten, kretslopp, bioenergi och systemanalys. Verksamheten använder en del känsliga instrument bl.a. vågar som är känsliga för vibrationer.

Veterinär- och husdjursvetenskapligt centrum (VHC)

I VHC bedriver VH-fakulteten det mesta av sitt uppdrag om akademisk forskning och undervisning av högsta internationella klass inom veterinärmedicin och husdjursvetenskap. Fakulteten har en unik position i Sverige som det enda universitet som utbildar veterinärer, husdjursagronomer och djursjukskötare. Detta är långa akademiska yrkesprogram som kräver kontinuerlig tillgång till såväl friska som sjuka djur. En förutsättning för verksamheten är närheten till djur nödvändiga för både forskning och undervisning och fakulteten har för detta tillstånd att hålla ett stort antal olika djurarter både i hägn och laboratoriemiljö. Den planerade sträckningen av den kapacitetsstarka kollektivtrafiken föreslås gå nära stallar och forskningsmiljöer vilket utgör risker för såväl djur som tekniskt avancerad utrustning som kan få långtgående konsekvenser.

De studier som fram till nu utförts avseende påverkan från vibrationer har utgått från människans perception men inte omfattat de frekvenser som man vet har störst påverkan på djur. Eftersom sinnesfysiologin hos häst, fladdermus, syrsa och fisk är mycket olika och den vetenskapliga litteraturen om hur de påverkas av vibrationer är tunn måste man utgå från att en ökad vibrationsnivå oavsett frekvens riskerar att påverka SLU:s möjlighet att undervisa och forska på djur inom campusområdet. Det är således av yttersta vikt att de nuvarande förhållandena inom campusområdet dokumenteras på ett utförligt och tillförlitligt sätt.

Universitetsdjursjukhuset

Universitetsdjursjukhusets uppdrag innebär bland annat att vara en infrastruktur för ledande veterinärmedicinsk klinisk forskning och för utbildning där studenterna tränas inför framtidens arbetsliv. Detta kräver kontinuerliga uppgraderingar av den tekniska utrustningen som används på djursjukhuset. Såväl behandlingsmetoder som teknisk utrustning uppfyller kraven på högsta nivå i fråga om teknik och utveckling.

3. Samrådsredogörelsen

Generella påpekande

Den sammanvägda bedömning som gjordes av SLU redan under samrådstiden var att underliggande handlingar och tekniska redogörelser uppvisade tydliga brister. Mycket av utredningsarbetet som var tänkt att tas fram under detaljplaneprocessen har lämnats till ett senare skede. Det bristande underlaget gör att SLU fortfarande inte har möjlighet att fullt ut ta ställning till detaljplaneförslaget och vad som angivits i samrådsredogörelsen.

Specifika påpekande

- *Elektromagnetiska störningar*

SLU har i sitt samrådsyttrande uttryckt stark oro för att verksamheten vid SLU kan komma att påverkas av elektromagnetiska störningar från såväl ledningar och likriktarstationer som av själva spårvagnarna. Även om kommunen kommenterat en del av SLU:s synpunkter så ställer vi oss tveksamma till att synpunkterna inte har beaktats under i detaljplaneprocessen på sätt som parterna var överens om i Intentionsavtalet. I samrådsredogörelsen väljer kommunen att istället skjuta SLU:s påpekanden på framtiden med vaga motiveringar såsom att man ska sträva efter teknikval för spårvägen som inte medför alltför stora olägenheter för omgivningen och att detaljutformningen av spårvägsanläggningen inte kommer att kunna vara klar vid antagandet av detaljplanen. Ambitionsnivån från kommunen kan möjligtvis vara god men överensstämmer absolut inte med vad parterna var överens om i Intentionsavtalet. Det kan för övrigt konstateras att kommunen i andra delar detaljplanen, Bäverns gränd och Ångströmlaboratoriet, infört planbestämmelser eller planbeskrivningar som föreskriver att spårvägen ska utföras med ej luftburna ledningar. SLU anser att en sådan restriktion även skulle kunna införas i planbestämmelsen för den del av spårvägen som går genom campus Ultuna.

I avsaknad av sådan planbestämmelse krävs det att den förhandling som förs mellan SLU och Uppsala kommun leder till ett avtal som reglerar detta problem på ett för SLU fullgott sätt. Utan planbestämmelse eller tillfredsställande lösning i separat avtal är SLU av uppfattningen att de underlag som hittills presenterats i samråd och i samrådsredogörelsen uppvisar sådana brister att det inte är möjligt för SLU att fullt ut ta ställning till detaljplaneförslaget i den delen.

- *Buller och vibrationer*

SLU konstaterar, på samma sätt som angivits ovan gällande elektromagnetiska fält, att arbetet med att fastställa faktiska förhållanden för buller och vibrationer inte utförts på ett sätt som Intentionsavtalet

förespråkar. Kommunen kommenterar detta med att det i detaljplanen inte är möjligt att slå fast några gränsvärden. Länsstyrelsen är inte av samma uppfattning som kommunens i den frågan utan Länsstyrelsen anser att det borde gå att införa planbestämmelser för såväl buller som vibrationer. SLU delar Länsstyrelsens bedömning av behovet av sådana bestämmelser och även om de tekniska utredningarna inte hunnits färdigställas i enlighet med Intentionsavtalet så borde plankarta och planbestämmelse för den del av spårvägsdragningen som går inom campusområdet kunna innehålla restriktioner med hänvisning till att störningar utöver nuvarande nivåer inte får förekomma. I avsaknad av sådan planbestämmelse krävs det att avtalsförhandlingen som för närvarande förs mellan SLU och Uppsala kommun löser detta problem på ett för SLU fullgott sätt. Utan planbestämmelse eller tillfredsställande lösning i separat avtal är SLU av uppfattningen att de underlag som hittills presenterat i samråd och i samrådsredogörelsen uppvisar sådana brister att det inte är möjligt för SLU att fullt ut ta ställning till detaljplaneförslaget i den delen.

- **Byggfasen**

Vad gäller framför allt buller och vibrationer är detta något som även måste beaktas under själva byggfasen. SLU ser positivt på att kommunen i samrådsredogörelsen förklarat att en riskanalys kommer att göras innan byggstart. Uttalanden i samrådsredogörelsen från kommunen som att projektet Uppsala Spårväg arbetar för att i största möjliga mån minimera de olägenheter, bland annat gällande framkomlighet, som kan uppkomma vid genomförandet överensstämmer inte med vad som anges i Intentionsavtalet. Ett uttalande i samrådsredogörelsen om i möjligaste mån är inte detsamma som att SLU:s verksamheter inte får äventyras och att detta ska säkerställas i detaljplaneprocessen.

Dessutom hänvisar kommunen i samrådsredogörelsen enbart till byggnader och inte till utrustning ägd av SLU eller verksamhet bedriven av SLU. SLU anser att detaljplanen borde kunna innehålla restriktioner som även relaterar till byggskedet och i avsaknad av sådan planbestämmelse krävs det att de avtalsförhandlingar som för närvarande förs mellan SLU och Uppsala kommun löser detta problem på ett för SLU fullgott sätt. Utan planbestämmelse eller tillfredsställande lösning i separat avtal är SLU av uppfattningen att de underlag som presenterats i samrådsredogörelsen uppvisar sådana brister att det inte är möjligt för SLU att fullt ut ta ställning till detaljplaneförslaget i den delen.

Även om Ultuna Studentkår inte formellt är sakägare i detaljplaneprocessen kan det vara av intresse att ta del av de synpunkter som inkommit till SLU från studentkåren gällande störningar under

byggfasen. Studentkåren betonar att detta kan se annorlunda ut ur ett studentperspektiv jämfört med perspektivet från en anställd. Studentkåren poängterar att de som studerar vid SLU rör sig i ett tidsperspektiv som sträcker sig över själva utbildningen, som längst 5 år och som kortast 6 månader. Om genomförandetiden för hela projektet är 5 år kan såväl inhemska som internationella Erasmus-studenter få hela sin studietid präglad av byggnationen. En försämrad upplevelse under studietiden kan resultera i sämre omdömen vilket i sin tur leder färre sökanden i framtiden. Detta kan sänka SLU:s anseende och även få ekonomiska konsekvenser för SLU. Därför är de tillfälliga lösningarna som skapas för att begränsa buller, vibrationer och möjligheten att ta sig till och runt på campus oerhört viktiga. SLU delar Ultuna Studentkårs uppfattning och hänvisar till att SLUs verksamhet inte får äventyras och att detta ska säkerställas i detaljplaneprocessen.

- ***Träd inom campusområdet***

SLU noterar att det i samrådsredogörelsen omnämns att trädallén vid Svandammen ska skyddas med en planbestämmelse. Någon motsvarande planbestämmelse återfinns dock inte för trädallén inom campusområdet och Ulls väg. Trädallén vid Ulls väg utgörs av drygt 200 ekar som planterades i samband med att det nya campusområdet byggdes för drygt 10 år sedan. Den yttre miljön inom campusområdet utformades i samverkan med såväl intern som externt anlitad kompetens. En del av detta arbete innebar att träden i allén planterades med proveniens Genetiska trädgården. Det är således träd som har historisk koppling till både området och SLU:s verksamhet. I sammanhanget kan nämnas att en lösning utan luftburna ledningar längs med Ulls väg och i övriga campusområdet även borde kunna minska risken för framtida problem med konflikter mellan träd och kontaktledningar.

SLU anser således att det borde vara möjligt att i detaljplanen skydda hela eller delar av ekallén längs med Ulls väg med en planbestämmelse liknande den som använts för Svandammen. För de fall delar av trädallén trots allt inte kan bevaras i sin nuvarande utformning bör de träd som inte kan vara kvar flyttas till andra ställen inom campusområdet och återplantering längs Ulls väg göras på liknande sätt som vid campusområdets utbyggnad. Detta kan hanteras i avtalsform mellan SLU, Uppsala kommun och Akademiska Hus.

- ***Trafik och tillgänglighet***

Inom campusområdet rör sig dagligen en stor mängd människor både till fots och med cykel. De passerar då över Ulls väg och i likhet med vad Akademiska Hus har anfört under samrådtiden anser SLU att det finns farhågor med den utökade och förändrade

trafiksituationen inom campusområdet. SLU vill därför trycka på att nödvändiga säkerhetsåtgärder vidtas men samtidigt får spårvägen inte bli en tillkommande barriär för passage.

Delsträcka D av detaljplanen är inte föremål för detta samrådsyttrande men det kan ändå vara värt i sammanhanget att omnämna att om annan trafik än spårväg och utryckningsfordon kommer att tillåtas på bron över Fyrisån kommer detta att få mycket negativa konsekvenser för trafiksituationen längs med Ulltunaallén och verksamheten vid djursjukhuset. Den del av detaljplanen som hanterar bron över Fyrisån bör således utföras med planbestämmelser liknande vad som införts i Lund som förbjuder annan trafik än just spårväg och utryckningsfordon.

- ***Jordbruksmark***

SLU har under hela processen framfört att ianspråktagande av åkermark måste ske med stor restriktivitet. Ett påpekande som delas av Länsstyrelsen i samrådsredogörelsen. Av ritningsunderlaget för spårvägens dragning kan konstateras att från Ulleråker följer spårvägen befintlig cykelväg en bit söderut. Spårvägsdragningen skär därefter österut ifrån cykelvägen ut över åkermarken tidigare än i samrådshandlingen från 2021. Därmed splittrar man ytterligare upp ytan på den åkermark som ligger mellan östra och västra cykelvägarna. Det försämrar arronderingen och möjligheterna för försöksverksamhet och jordbruksverksamhet på den aktuella jordbruksmarken.

- ***Bestämmelser i plankarta***

Slutligen kan SLU konstatera att Länsstyrelsen i sitt samrådsyttrande är av uppfattningen att det bör framgå av plankarta och/eller av genomförandebeskrivningen hur och var olika tekniska lösningar och skyddsåtgärder ska anläggas. Detta är ett påpekande som delas av SLU.

4. Sammanfattning

SLU ställer sig inte avvisande till en förbättrad kollektivtrafiklösning till campusområdet. En förbättring av denna kan säkerligen vara till gagn för SLU, dess anställda och studenter. SLU anser dock att detaljplaneförslaget lämnar viktiga frågor obesvarade. Det finns framför allt i fråga om buller, elektromagnetiska störningar och vibrationer förhållanden som behöver utredas vidare. Uppsala kommun har initierat nya utredningar men dessa utredningar är bara nyligen påbörjade och det finns inte något resultat att tillgå från detta arbete.

SLU förutsätter att Uppsala kommun tillgodoser SLU:s påpekanden i de kommande avtalsförhandlingarna eller hanterar detta på sätt som Intensionsavtalet förespråkar, klart och utrett under själva detaljplaneprocessen.

Då varken avtal eller utredningar finns att tillgå innebär det att SLU inte har möjlighet att fullt ut ta ställning till detaljplaneförslaget och vad som angivits i samrådsredogörelsen.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av universitetsdirektör Martin Melkersson efter föredragning av fastighetschef Peter Thorén. Innehållet har förankrats och tagits fram i samarbete med berörda fakultetsledningarna.

Martin Melkersson,

Peter Thoren